

5. SINIF SOSYAL BİLGİLER

DEFİTER NOTLARI

BİREY VE TOPLUM

ONUR AKMEŞE

5. SINIF

KAZANIMLAR

1. Sosyal Bilgiler dersinin, Türkiye Cumhuriyeti'nin etkin bir vatandaşı olarak kendi gelişimine katkısını fark eder.
2. Yakın çevresinde yaşanan bir örnekten yola çıkarak bir olayın çok boyutluluğunu açıklar.
3. Katıldığı gruplarda aldığı rollerin gerektirdiği hak ve sorumluluklara uygun davranır.
4. Çocuk haklarından yararlanmaya ve bu hakların ihlallerine örnekler verir.

1

SOSYAL BİLİMLER NEDİR?

Sosyal bilimler, toplumsal olaylar, insanların sosyal ve kültürel faaliyetleri konusunda araştırma ve inceleme yapan bilim dalıdır.

Sosyal Bilgiler Öğrenmenin Bize Katkıları

1. Vatandaşlık görevi ve sorumluluklarının öğrenilmesini sağlar.
2. Öğrencilerin, Türk milletine, bayrağına ve Türk ordusuna karşı sevgi, saygı ve güven duygusunu artırır.
3. Atatürk ilke ve inkılâplarının önemini anlaşılması ve bunların korunması bilincinin yerleşmesini sağlar.
4. Türkiye Cumhuriyeti'nin dayandığı temel ilkeleri öğretir.
5. Hem ülkemizi hem de dünyayı tanımamızı sağlar.
6. Demokratik yaşam kurallarını öğretir.
7. Ekonomik faaliyetleri ve insan hayatındaki önemini kavramamızı sağlar.
8. Beraber yaşama, sorumluluk alma, yardımlaşma, sorun çözme becerisi ve karar verme duygularını geliştirir.
9. İnsanların, birbirlerine karşı olan hak ve sorumluluklarını kavramalarını sağlar.
10. Bilimin ve teknolojinin gelişmesinin insan hayatı üzerindeki olumlu ve olumsuz etkilerini öğretir.
11. Toplumu oluşturan insanların sosyal, etkin ve üretken bir vatandaş olmasını sağlar.
12. Tarihi ve kültürel değerlerimizi korumamızda önemli bir rol oynar.
13. Geçmişimizi öğrenmemizi ve geçmişimize sahip çıkmamızı sağlar.
14. Çevremizde olan olaylara karşı duyarlılık kazanmamızı sağlar.
15. Ülkemizin tarihini ve kültürünü tanırız.

Vatandaş: Aynı toprak üzerinde yaşayan ve aynı devlete vatandaşlık bağı ile bağlı olan kişilere denir.

Sosyal Bilim Dalları

NOT: Bu konudaki sosyal bilim dalları konusunu 6. sınıfta daha detaylı olarak göreceksiniz. 5. Sınıfta alttaki bilimleri kısaca öğrenmeniz yeterlidir.

PSİKOLOJİ: İnsanın duygu, düşünce ve davranışlarını inceleyen bilimdir.

SOSYOLOJİ: Toplumların örf ve adetlerini, yaşam biçimlerini, toplumsal olayların oluşumunu ve gelişimini inceleyen bilim dalıdır.

TARİH: İnsanların geçmişteki faaliyetlerini, kültür ve medeniyetlerini, birbirleriyle olan ilişkilerini, sebep-sonuç ilişkisi içerisinde, yer ve zaman göstererek, belgelere dayalı olarak inceleyen bilim dalıdır.

ARKEOLOJİ: Eski kültür ve uygarlıklardan geriye kalan her türlü alet, malzeme, ev eşyaları ve sanat yapıtları gibi maddi kalıntıları inceleyen kazı bilimidir.

COĞRAFYA: İnsanın içinde yaşadığı çevrenin doğal özelliklerini, insan ve doğal çevre arasındaki etkileşimi konu edinen bilim dalıdır.

HUKUK: Toplumu düzenleyen ve devletin yaptırım gücünü belirleyen yasaları konu alan bilim dalıdır.

EKONOMİ: İnsanların yaşayabilmek için üretme, ürettiklerini paylaşma ve bu faaliyetlerden doğan ilişkileri inceleyen bilim dalıdır

FİLOLOJİ: Bir dili, o dilde verilmiş ürünlere dayanarak inceleyen, bu yolla bir ulusun ya da uygarlığın kültürel gelişimini, kendine özgü niteliklerini araştıran bilim dalıdır.

Ekstra Notlar**Bu konudan soru çıktı mı?**

2012-2022 yılları arasında bu konudan toplam **3 SORU** çıkmıştır.

Tekrar ve Etkinlikler

Bu konuyu 1. Ünite 1 numaralı slayttan tekrar edip, slayt sonundaki etkinlikleri çözünüz. Öğretmeniniz Whatsap üzerinden gönderebilir.

Çıkmış Sorular- Günün Kavramları

Bu konunun çıkmış sorularına ve günün kavramlarına
www.akmeseonur.com sitesinden ulaşabilirsiniz.

OLAY NE DEMEK?

Ortaya çıkan, oluşan durum, ilgi çeken veya çekebilecek özellikte olan her türlü iş veya hadiseye denir.

- Hayatımız boyunca her gün birçok olaya tanık oluruz.
- Bunlardan bazıları bizden kaynaklanır, bazıları bizim dışımızda gelişir.
- Günlük hayatta birçok olayla karşılaşırız. Bazı olayları da televizyon, gazete, dergi, internet gibi iletişim araçlarından öğreniriz.

ÇOK BOYUTLU OLAY

OLAYLARIN
TEK BİR
NEDENİ
YOKTUR.

OLAYLARIN
TEK BİR
SONUCU
YOKTUR.

OLAYLAR
İNSANLARI
FARKLI
ŞEKİLLERDE
ETKİLEYEBİLİR.

Olayların birden fazla nedeni ya da sonucunun olmasına "çok boyutluluk" adı verilir.

Bir Olayın Çok Boyutluluğu

- Yaşadığınız yerde bir üniversite açılması sizin yaşantınızı birçok yönden etkiler. Öncelikle üniversite okumak için ailenizden ayrılarak başka bir şehre gitmek zorunda kalmazsınız. Bu durum ekonomik açıdan ailenizin bütçesini olumlu yönde etkiler.
- Ailenizden ayrı kalmayacak olmanız hem sizi hem ailenizi mutlu eder. Bunun yanında üniversiteler, hem yaptığı harcamalar hem de bünyesinde çalışan personel sayesinde yaşadığınız yerin ekonomisine de büyük katkılar sağlar.
- Üniversiteler kuruldukları kentin sanayi, tarım, hayvancılıkla uğraşan kuruluşlarıyla iş birliği yaparak, sahip oldukları bilgi birikimini bu kesimlere aktararak daha etkin ve verimli olmaları için önemli katkılar sağlayabilir.

Kazanım: Yakın çevresinde yaşanan bir örnekten yola çıkarak bir olayın çok boyutluluğunu açıklar.

- Olayların etkileri bazen olayın gerçekleştiği anda bazen de zaman içinde görülebilir.
- Bazı olayların etkileri sadece olayın yaşandığı yerlerle de sınırlı kalmaz.
- Olayların oluşumundaki unsurlar da tıpkı olayların etkileri gibi tek nedenle açıklanamaz.

Aşağıdaki Olayları Çok Boyutlu Olaylar Değerlendiriniz.

Nedenleri neler olabilir?

Kimler etkilenmiştir?

Sonuçları neler olabilir?

Nedenleri neler olabilir?

Kimler etkilenmiştir?

Sonuçları neler olabilir?

Bu konudan soru çıktı mı?

2012-2022 yılları arasında bu konudan toplam 2 SORU çıkmıştır.

Tekrar ve Etkinlikler

Bu konuyu 1. Ünite 2 numaralı slayttan tekrar edip, slayt sonundaki etkinlikleri çözünüz. Öğretmeniniz Whatsap üzerinden gönderebilir.

Çıkmış Sorular- Günün Kavramları

Bu konunun çıkmış sorularına ve günün kavramlarına www.akhmeseonur.com sitesinden ulaşabilirsiniz.

Birey

- Toplamları oluşturan insanların her birine birey denir.

Kalabalık

- Birden fazla insandan oluşan, tesadüfen bir araya gelmiş insan topluluğudur.

KALABALIKLARIN ÖZELLİKLERİ

Rastlantı sonucu bir araya gelmişlerdir.

Birbirlerini tanımazlar.

Kısa süreli birlikteliklerdir.

ÖRNEKLER

Uçaktaki yolcular

Pazar yerindeki insanlar

Stadyumdaki seyirciler

Otobüs durağındaki kişiler

Banka sırasında bekleyenler

Sinemada film izleyenler

Grup

- Aralarında iş birliği ve dayanışma bulunan, ortak amaçlarla bir araya gelmiş insan topluluğudur.

GRUPLARIN ÖZELLİKLERİ

Rastlantı sonucu değil bir plan dahilinde bir aradadırlar.

Birbirlerini tanıyan insanlardan oluşur.

Ortak amaçları bulunmaktadır.

İlişkilerinde süreklilik vardır.

Uzun süreli birlikteliklerdir.

Birlikte çalışma ve yaşama isteği bulunur.

ÖRNEKLER

Satranç kulübündeki kişiler

Futbol takımı oyuncuları

Oyun oynayan arkadaşlar

Aile üyeleri

Okul korosundaki çocuklar

5-B Sınıfındaki öğrenciler

- Doğduğumuzda kendimizi bir grubun içinde buluruz. Yaşamımız süresince farklı zamanlarda birden fazla grupta yer alabiliriz. Ailemiz, içinde yer aldığımız ilk ve en önemli gruptur.
- İnsanlar aynı anda birden fazla grubun içinde yer alabilir.
- Bazı gruplara doğuştan bazılarına ise sonradan katılırız.
- Gruplarda herkesin görevleri olur. Bunların yerine getirilmesi önemlidir. İçinde bulunduğumuz gruplarda her grup üyesinin görevleri farklılık gösterir.

Sosyalleşme

- Bireyin içinde yaşadığı toplumun bir üyesi olma sürecine sosyalleşme denir.
- Bu süreçte birey, toplumun kültürel değerlerini öğrenir ve kendine has beceriler edinir.

ROL

- Gruplardaki görevleri bizim grup içinde üstlendiğimiz roller olarak ifade edebiliriz.
- Kendimizi düşünelim, bulunduğumuz her grupta farklı rollerimizden söz edebiliriz. Örneğin; ailemizde çocuk, okulumuzda öğrenci, futbol takımında oyuncu olabiliriz.

ROLLER VE ÖZELLİKLERİ

- İnsanlar aynı anda farklı rollerde olabilir.
- Rollerimizden bazılarını doğuştan bazılarını sonradan kazanırız.
- Hem isteğimiz dışında hem de isteğimizle elde ettiğimiz roller vardır.

ROL

Öğretmen

Baba

Öğrenci

Torun

Eş

Yazar

Sınıf Başkanı

Voleybolcu

Evlat

???

Evlat

???

KURUM

- Toplumsal bir hizmeti ya da ihtiyacı karşılamak için belli kurallara göre oluşturulan kuruluştur.
- Kurumlar resmi kurumlar ve özel kurumlar olarak ikiye ayrılırlar.
- Kanunlar ve yazılı kurallara göre kurulurlar.
- Bir hizmet ya da mal üretirler.
- Gönüllü ya da ücretli çalışanları vardır.
- Toplumsal bir ihtiyacı karşılarlar.
- Her kurum aynı zamanda birer gruptur.

NOT: Aile, hem gruptur, hem kurumdur.

- Kurumların birer üst kurumları bulunabilir.
- Üst kurumlarca denetlenirler.
- Çalışma süreleri yönetmelikle belirlenmiştir.

RESMİ KURUM

- Devlet tarafından oluşturulan kuruluştur.
- Okullar, devlet hastanesi, sağlık ocağı, emniyet müdürlüğü vb.

ÖZEL KURUM

- Kişiler ve şirketler tarafından oluşturulan kuruluştur.
- Özel Okullar, Özel Hastaneler, Eczaneler, Sürücü Kursları vb.

HAK

- Yasal ve toplumsal olarak bireylere tanınan yetki ve kazançlara HAK denir.
- Bir grupta rol alarak bazı haklar elde ederiz. Buna ailemizden örnek verebiliriz. Ailemizde çocuk olarak haklarımızdan biri eğitim alabilmemiz için ihtiyaçlarımızın karşılanmasıdır.

SORUMLULUK

- Yer aldığımız gruplardaki rollerimizin gereklerini yerine getirmek sorumluluk olarak isimlendirilir. Sonuç olarak rollerimize uygun davrandığımızda o rolle ilgili sorumluluklarımızı yerine getirmiş oluruz.
- Sorumluluklarımızı yerine getirerek başarılı ve mutlu bireylerin olduğu bir toplumun oluşmasına katkıda bulunuruz.
- Görev ve sorumluluklarımızı yerine getirirken planlı hareket etmeliyiz.
- Görev ve sorumluluklarımızı hangi sırayla ve ne zaman yapacağımızı iyi belirlemeliyiz.
- Kişisel zamanımızı planlarken oyun oynama, ders çalışma, kitap okuma, uyuma, aile ve arkadaşlarla zaman geçirme gibi istek ve ihtiyaçlarımızı dikkate almalıyız.

Okuldaki Haklarımız

1. Okulun işleyişi ve kuralları hakkında bilgilendirilmek
2. Güvenli ve sağlıklı bir okul ortamında bulunmak
3. Okulun sunduğu sosyal ve kültürel faaliyetlere katılabilmek
4. Sınıf başkanlığı seçiminde aday olabilmek ve oy kullanabilmek
5. Derslere etkin bir şekilde katılabilmek
6. Düşüncelerimizi özgürce ifade edebilmek

Okuldaki Sorumluluklarımız

1. Okula zamanında gelmeliyiz.
2. Ödevleri zamanında yapmalıyız.
3. Bireysel farklılıklara saygı göstermeliyiz.
4. Okul ve sınıf eşyalarını korumalıyız.
5. Okul kaynaklarını tasarruflu ve temiz kullanmalıyız.
6. Okul ve sınıf nöbetlerinde verilen görevleri yerine getirmeliyiz.

Aşağıdaki etkinlikleri yapınız.

	GRUP	KALABALIK
Kurtuluş Ortaokulu Öğrencileri		
Markette Alışveriş Yapanlar		
Gölde Balık Tutan İnsanlar		
Sosyal Bilgiler Proje Ekibi		
Galatasaray Futbol Takımı		
Caddede Yürüyen İnsanlar		
Konser Alanındaki İzleyiciler		

Onur Akmeşe-Defter Notları

GRUP-KURUM	ROL
AİLE	
OKUL	
BASKETBOL TAKIMI	
LOKANTA	
BELEDİYE	
MARKET	
MÜZİK GRUBU	

Bu konudan soru çıktı mı?

2012-2022 yılları arasında bu konudan toplam **15 SORU** çıkmıştır.

Tekrar ve Etkinlikler

Bu konuyu 1. Ünite 3 numaralı slayttan tekrar edip, slayt sonundaki etkinlikleri çözünüz. Öğretmeniniz Whatsap üzerinden gönderebilir.

Çıkmış Sorular- Günün Kavramları

Bu konunun çıkmış sorularına ve günün kavramlarına www.akmeseonur.com sitesinden ulaşabilirsiniz.

Çocuk Hakları

- Çocuk hakları; dünya üzerindeki tüm çocukların din, dil, ırk, renk, cinsiyet ayrımı yapılmaksızın sahip olduğu haklardır. Bu haklar, tüm çocukların sağlıklı ve mutlu bireyler olarak yetişebilmesi için önemlidir.
- Çocuk hakları kavramı tüm dünyada özellikle son elli yılda büyük bir önem kazanmış, devletler çocuk haklarının korunup geliştirilmesine yönelik önemli çalışmalar yapmıştır.

Çocuk hakları
"Çocuk Haklarına Dair Sözleşme"
ile belirlenmiştir.

Çocuk Haklarına
Dair Sözleşme

Çocuk Haklarına Dair
Sözleşme, 20 Kasım 1989'da
Birleşmiş Milletler Genel
Kurulunda kabul edilmiştir.

Türkiye bu sözleşmeyi
1990 yılında
imzalamıştır.

Çocuk Haklarına Dair Sözleşme

- Her birey on sekiz yaşına kadar çocuk olarak kabul edilir ve vazgeçilmez haklara sahiptir.
- Yaşamak, her çocuğun temel hakkıdır ve herkesin ilk görevi çocukların yaşamını korumaktır.
- Her çocuğun ailesiyle birlikte yaşama hakkı vardır.
- Her çocuk, görüşlerini serbestçe ifade etme hakkına sahiptir.
- Engelli çocukların özel olarak korunma ve saygı görme hakkı vardır.
- Her çocuğun sağlık hizmetlerinden yararlanma hakkı vardır.
- Çocuklar yetişkinler gibi ya da zorla çalıştırılmazlar.

Sözleşmeye göre 18 yaşına gelene kadar her birey çocuk sayılır. Sözleşme; din, dil, ırk, renk, ülke ve cinsiyetine bakılmaksızın bütün çocukların haklarını tanımlar.

UNİCEF

- Birleşmiş Milletlerin önemli bir birimi olan UNICEF (Yunisef) 190 ülkede güçlü bir varlığa sahip, dünyanın öncü çocuk hakları savunucusudur.
- UNICEF'in çalışmalarının büyük bir kısmı dünyanın yoksul bölgelerinde ve özellikle savaş ya da doğal afetler gibi acil durumlarda çocukların temel ihtiyaçlarının karşılanmasıyla ilgilidir.

Çocuk Hakları İhlalleri

- Küçük yaşta çalıştırılması
- İstismar ve ihmal edilmesi
- Şiddete maruz kalmaları
- Eğitim haklarının engellenmesi

Bu konudan soru çıktı mı?

2012-2022 yılları arasında bu konudan toplam **9 SORU** çıkmıştır.

Tekrar ve Etkinlikler

Bu konuyu 1. Ünite 4 numaralı slayttan tekrar edip, slayt sonundaki etkinlikleri çözünüz. Öğretmeniniz Whatsap üzerinden gönderebilir.

Çıkmış Sorular- Günün Kavramları

Bu konunun çıkmış sorularına ve günün kavramlarına www.akmeseonur.com sitesinden ulaşabilirsiniz.

